

Iz tujih literatur

Francosko slovstvo

Tedni katoliških pisateljev v Franciji. Že dr. Fr. Grivec je zapisal v Času, X (1916), stran 73, v članku »Katoliški preporod v Franciji«: Znanstveni uspehi francoskih katoličanov so veliko večji in trdnjši kakor njihov dosednji napredek v verskem življenju, v socialni in politični organizaciji. — Po vojni se je verskosocialna in političnoorganizatorska plat njihovega prizadevanja med ljudstvom precej razširila; vendar pa vlada pri njih slej ko prej geslo, da je treba vzgojiti za vsa področja dobrih voditeljev, elito. In nedvomno je res: kakor so francoski katoličani podlegli, ker so izgubili vodstvo v področju vede, tako je pravilno, da si morejo priboriti zopet veljavo le z duhovno silo.

Zato se vrši že dolgo hud boj za šolo, za mladino, zato se križajo uma svitli meči v govorih in v tiskani besedi. In ne le v časnikarstvu. Lepo slovstvo je bilo torišče, na katerem so se pojavili prvi odločni glasovi proti pozitivizmu in agnostizmu; pisatelji, literarni kritiki so z nenadnimi konverzijami obrnili pozornost občinstva na novi preokret v zmislu prenavljanja v veri. In zrastle je tekom zadnjih par desetletij nov rod, ki se bori možato in z vso vnetostjo za najvišje dobrine človeške in ki smatra za čast, da izpoveduje svojo vero in slavi svojega Boga. To niso več posamezniki, to so skupine, ki se skušajo organizirati na vseh poljih, tudi v literaturi.

Urednik revije »Les Lettres«, Gaëtan Bernoville, je naslovil leta 1921, na pisatelje s katoliškimi cilji in s trdno voljo, da zopet pokristjanijo Francijo, poziv, da bi se zbrali v širšem krogu, se spoznali in se pogovorili o složnem skupnem delu. Že v maju istega leta se je vršil prvi tečaj, »teden« (Semaine des Écrivains Catholiques), pač po vzoru »socialnih tednov«, ki so se po letu 1904, tako lepo obnesli na Francoskem in drugod.

Ti tedni so postali odslej nekaka uradna letna ustanova. Udeležujejo se jih pisatelji, umetniki, kritiki, znanstveniki, vseučiliški in srednješolski profesorji iz Francije, često tudi iz drugih držav.

V prejšnjih letih so obravnavali sledeča vprašanja: Katoliški pisatelj v moderni družbi, njegove stanovske, narodne in mednarodne dolžnosti (1921). Laicizem, njega definicija; laicizem v znanstvenem raziskovanju, v slovstvu, v vodstvu države, v mednarodnem življenju (1922). Vplivanje pisateljev na široko občinstvo, njega načelo, sredstva (1923). Časnikarstvo. Načela, poslanstvo velikih časnikov, pokrajinski dnevnik, podlistek, verska poročila, slovstvena, dramska, umetniška in glasbena kronika, časnikarska šola (1924). Na programu petega tedna, ki se je vršil od 6. do 12. decembra 1926, sta bili dve temi: a) Protikršćanska ofenziva: morala in zgodovina verstev, sociologija, pričetki krščanske misli; b) Katolicizem in literatura: svetniki v modernem slovstvu, katoliška kritika in sodobno slovstvo, roman in katoliško navdihnjenje.

Obe strani tega zadnjega programa sta aktualni in značilni za duha teh tednov ter stanje katoliškega slovstva sploh. Gotova borbenost, odločna smotrenost veje iz njih. Da bi zajezili protiversko agitacijo, ki

se širi iz javnih šol in nasprotnih strokovnih krogov še vedno globoko med široke mase, so povabili svoje specialiste za verskoznanstvena in socialna vprašanja, da razčistijo teren pred zborom pisateljev in umetnikov: na ta način naj se pokaže, kaj je treba in kaj se more storiti proti napadom brezvercev. In sklep? Na eni strani sistematično izdajanje znanstvenih del zoper nasprotno stališče, na drugi pa popularnih knjižic, ki naj razširijo pravo stališče med množice. Ker danes najbolj uspeva katoliška stvar v kritiki, romanu in hagiografiji, je bilo prirodno, da se pregleda, koliko se je doseglo tozadevno v modernem svetu. Zlasti življenjepisi svetnikov so sedaj postali izredno priljubljeni pri čitateljih, ki so navajeni sicer čisto drugačnega berila, tako Saint Paul (Émile Baumann), Sainte Thérèse de l'Enfant Jesus (Gaëtan Bernoville), Saint Augustin in Ste Thérèse d'Avila (Louis Bertrand), več del o sv. Frančišku Asiškem in mnogo drugih.

A zunanja ureditev teh tednov? Dovršena in spretna. V vsej formi ji stoji na čelu kot častni predsednik pariški nadškof kardinal Dubois, kot častni odbor 12 reprezentativnih osebnosti, članov Francoske akademije: msgr. Baudrillart, René Bazin, Louis Bertrand, Henry Bordeaux, Paul Bourget, Henri Bremond, René Doumic, maršal Foch, Pierre de la Gorce, Georges Goyau, Henri Lavedan, Pierre de Nolhac. Pravi odbor šteje 33 članov iz vseh vrst umskih delavcev, pisateljev, kritikov, časnikarjev, profesorjev, kot msgr. Beaupin, Maurice Brillant, Victor Bucaille, Abbé J. Calvet, Henri Ghéon, René Johannet, Jacques Maritain, Henri Massis, Armand Praviel, Henri Thévenin (Jean Morienval), Robert Valléry-Radot, Maurice Vaussard i. dr.

Omenjeni dnevni red: Današnje krščanstvo v boju s katoliškim prerodom v Franciji je bil porazdeljen na šest popoldanskih sej. Vsakokratni referent (helenist Maurice Brillant, sociolog Olivier Leroy, apologet abbé Bruno de Solages, pridigar P. Doncoeur S. J., profesor J. Calvet, pisateljica Jean Balde) poda v 20 minutnih izvajanjih svoje poročilo, nakar sledi vsestranska debata, ki jo vodi vsak dan drug član kot predsednik. Naslednjega dne ima poročevalec zopet 10 minut na razpolago, da povzame osebne in dejanske zaključke zborovanja prejšnjega dne.

Poleg tega se vrše še večerni sestanki, ki imajo namen, da spravijo v družaben stik pisatelje med seboj in pa z založniki, knjigarji, dijaki, delavci, uradniki, s pisatelji iz province in iz inozemstva (topot je bil navzoč n. pr. Johannes Jørgensen). Ti prijateljski večeri imajo gotovo velik propaganden in praktičen pomen, ker dajo priliko, da se doseže vzajemno sodelovanje med pisatelji in zastopniki organizirane bratske publike, na katero naj se polaga predvsem važnost.

Zadnji dan, v nedeljo, se je vršilo svečano zaključno zborovanje v veliki dvorani pariškega »Institut Catholique français« z govori Emila Baumanna, glavnega tajnika tednov Gaëtana Bernovillea, msgra. Juliana in kardinala Duboisa. Pred mnogoštevilnimi odličniki katoliškega sveta se je poudarjalo znova, kako potrebni, kako plodoviti so ti tedni za obrambo in za propagando katoliške misli med inteligenco in med narodom. Tudi umetnost ima svoje pravo

poslanstvo. »Francija se je lajizirala najprej v svojih vodilnih slojih. Ti vodilni sloji naj se zopet pokristjanijo, da jo pokristjanijo. Ura priganja; povsod čutimo, kako narašča nemir in zmešnjava. Naj postanejo katoliški pisatelji umski voditelji francoske misli, te misli, ki se išče zmeraj, odkar je izgubila luč stare vere« (msgr. Julien, prim. La Croix, 14. dec. 1926, str. 2). Zato naj se odrečejo katoliški književniki vsem prepirom ter v slogi in ljubezni prekrasijo svoj narod s pravo vernostjo.

Zvečer se je vršil banket pod predsedstvom Louisa Bertranda, ki je združil kakih sto katoliških pisateljev.

Še besedo o stalnih organizacijah francoskih katoliških pisateljev. Da ustreže večkratnim željam, izraženim na teh tednih, se je ustanovila posredovalnica za informacije in stanovsko pomoč (Bureau d'Information et d'Entraide professionnelle). Razen tega obstoje tri poklicna društva: Corporation des Publicistes chrétiens (Društvo krščanskih publicistov); dalje Syndicat des Écrivains in Syndicat des Journalistes français (strokovni zvezi pisateljev in časnikarjev francoskih). Ta društva prirede vsako leto romanje na Montmartre v cerkev »Sacré Coeur«, da se tam posvete presv. Srcu Jezusovemu. Letošnjega romanja v juniju (gl. La Croix 14. jun. 1927) se je udeležilo kakih 80 publicistov, med njimi Georges Goyan, René Bazin, Pierre de la Gorce, Leontine Zanta i. dr. Nato so se vršili občni zbori vseh treh društev ob številni udeležbi.

Leta 1918. je ustanovil Charles Luce katoliškim pisateljem posebno glasilo »Bulletin des Écrivains et des Artistes catholiques«; sedaj ga urejuje Charles Grolleau. Oficielni organ omenjenih organizacij pa je »Bulletin mensuel de la Corporation des Publicistes chrétiens et des Syndicats des Journalistes et des Écrivains français«.

L. Sušnik.

Nemško slovstvo

Literaturwissenschaftliches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft I. In Verbindung mit Josef Nadler und Leo Wiese herausgegeben von Günther Müller. Freiburg im Breisgau, 1926. Str. 161.

Nemci so glede literarne vede brez dvoma prvi. Pričujoči zvezek letopisa, ki ga je pri Herderju začela izdajati Görresova družba, priča, da izdajateljji svojega dela niso omejili samo na nemško slovstvo, ampak da hočejo z novimi literarno znanstvenimi metodami poseči v vse značilne slovstvene pojave. (Med izdajateljji je napisal Nadler zgodovino nemškega slovstva po pokrajinah in značaju ljudstva.) V prvi vrsti je pri takem podjetju treba očistiti pojme in jim dati njihovo pravo znanstveno vsebino. Zato beremo namesto predgovora odlomek iz Görresovega razmišljanja Wachstum der Historie, ki se začneja: Če je šlo mimo časa kako veliko in silno gibanje, novo naraščanje življenjskih tokov, tedaj se duh obrne vase in misli, kaj naj pomeni to divje razvneto preteklost in kateri temelji se hočejo iz nje zgraditi za prihodnost.

Zbornik ima sedem razprav; dve prinašata material za literarno in kulturno historijo, druge pa so komparativne, oziroma kritične. Ein Florilegium Talmudicum des 13. Jahrhunderts kaže

vpliv, ki ga je imel talmud na krščanski zapad, Beiträge zur Bibliographie der oberdeutschen Renaissance und Barockliteratur pa prinaša bibliografijo nemške renesančne in baročne pridige, ki jih hrani kapucinska knjižnica v Freiburgu v Švici.

Zanimivejše in tehtnejše so lit. estetične razprave, zlasti dve: Italienische Renaissance und spanische Renaissance in der deutschen Dichtung. Tu vidimo, kako abstraktni pojmi zakrivajo čisto popolnoma drugačno vsebino. V prvi razpravi motri Helmud Hatzfeld (Frankfurt a. M.) kulturno življenje v obeh deželah z ozirom na individualizem, nacionalizem, družbo, ljudskost, ženo, ljubezen, naravo, opazovanje človeka, umetnost in ugotavlja, da je renesansa v obeh deželah dvojno popolnoma različnih pojavov, da je bilo živahnejše v Italiji racionalistično-hedonistično, njena umetnost estetična in antična, v Španiji življenje mistično aktivistično, umetnost pa etična in katoliška (str. 46). Razprava o nemški renesansi in baroku se omejuje na razmišljanje o organizaciji vsebini obeh pojmov in pretežno polemizira s Herbertom Cysarzem, ki je napisal knjigo o nemškem baročnem pesništvu.

Naslednji dve razpravi govorita o vsebinskih in formalnih vplivih. E. Th. A. Hoffmann und G. H. Schubert dokazuje, kako je obširna Hoffmannova novela Der goldene Topf vzrasla šele pod vplivom Schubertove naravne filozofije v svojo vsebinsko in oblikovno posebnost. Das Bräutigam-Motiv in Lermontovs Dämon und Verwandtes pa odkriva byronizem pri Lermontovu. Končno prinaša Günther Müller zanimive estetične opombe k problemu o uporabi starega motiva v moderni zasnovi, ker je Hans Roselieb v pesnitvi Die liebe Frau von den Sternen, legendenhafte Erzählung aus der Gegenwart, porabil star motiv v sestri Beatrici (prim. tudi Maeterlinckovo Sestro Beatrico). Zanimiv je sklep na str. 140, kjer pisatelj ugotavlja, kako so se nemški katoliški pisatelji 19. stol. oblikovno opirali na 16. in 17. stol. ali pa na sodobne tuje katoliške zgleda, nova generacija pa mora graditi v visoki moderni zasnovi, a da prenavlja in preureja iz notranjega nagiba iz vere v transcendentnega Boga.

F. K.

Robert Lais: Auf der Spur des Urmenschen. Freiburg i. Br., Herder & Co., 1926.

Z drugega stališča kot Ledroitova knjiga je napisana ta. Lahko bi jo imenovali poljuden prijetno in preprosto pisan učbenik prazgodovine. Za uvod podaja tabelaričen pregled prazgodovinskih dob. Nato ugotavlja kratko, da se nahajajo spomeniki teh kultur v zemlji, v jezerih in močvirjih in na površini zemlje, na kar razpravlja o načinih, kako jih izsledimo. V 4. poglavju sledi predmetni in tehnični opis najdb, ki je tako živahen in prožet s tolikimi opozovanji iz življenja in tehnike, da tvori pač najdragocenejši del knjige. Sledi kratko navodilo o zbiranju prazgodovinskih predmetov, končno pa sintetična slika prazgodovinske dobe, njen človek, njegova kultura in okolica, v kateri je živel.

Knjigo priporočam vsem, ki se hočejo poučiti o prazgodovini človeštva.

Frst.